

ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ТЬЮТОРИНГУ
В КОНТЕКСТІ ІНДИВІДУАЛІЗОВАНОГО НАВЧАННЯHISTORICAL AND PHILOSOPHICAL ASPECTS OF TUTORING
IN THE CONTEXT OF INDIVIDUAL LEARNING

У статті висвітлені історико-філософські аспекти тьюторингу в контексті індивідуалізації навчання. Автор надає огляд основних освітньо-філософських концептів індивідуалізації як практики тьюторингу від античних часів до сьогодення. У статті використані наступні методи дослідження: вивчення, аналіз та узагальнення філософських, історико-педагогічних, педагогічних джерел з метою теоретичного обґрунтування філософських основ тьюторингу як практики індивідуалізації.

Стаття починається із зазначення сутності індивідуалізованого навчання, відмічена різниця між індивідуалізацією та індивідуальним підходом, здійснено короткий аналіз етимології слова «тьюторинг». Особлива увага приділена філософським витокам індивідуалізації часів грецьких філософів Демокрита, Сократа, Аристотеля, Платона. Так, наприклад, описані ідеї філософів щодо врахування природи дитини під час навчання та виховання, спираючись на її інтереси та таланти, сократівський метод евристичної бесіди тощо.

Автор приділяє увагу філософам-тьюторам періоду Відродження, які розвинули ідею о «центрованій на дитині» освіті. Згадані ідеї Еразма Роттердамського, Хуана де Вівеса, Томаса Мора, Джона Локка, Жан-Жака Руссо, які розробляли навчальні програми та теорії, що засновані на їхньому практичному тьюторському досвіді. Автор зазначає, що ідеї тогочасних філософів стосувалися концепції освіти, орієнтованої на дитину, врахування індивідуальних відмінностей учнів, розвитку індивідуального процесу мислення учня.

Автор розкриває деякі аспекти філософії позитивізму в контексті індивідуалізації О. Конта, прагматизму Дж. Дьюї, торкається питань «культури піклування про себе» М. Фуко, філософії діалогу М. Бубера та «педагогіки подиву» українського сучасного філософа О. Філоненка. У висновках автор зазначає, що знання історико-філософських аспектів тьюторингу дозволяють зрозуміти сутність освітнього процесу в контексті індивідуалізації в її соціальному та гуманістичному значенні.

Ключові слова: тьюторинг, тьютор, тьюторський супровід, індивідуалізація, філософія, гуманізм, антропологія.

The article highlights the historical and philosophical aspects of tutoring in the context of individualization of learning. The author provides an overview of the basic educational and philosophical concepts of individualization as a practice of tutoring from ancient times to the present. The following research methods are used in the article: study, analysis and generalization of philosophical, historical-pedagogical, pedagogical sources in order to substantiate the philosophical foundations of tutoring as a practice of individualization theoretically.

The article begins with an indication of the essence of individualized learning, the difference between individualization and individual approach, a brief analysis of the etymology of the word "tutoring". Particular attention is paid to the philosophical origins of the individualization of the Greek philosophers Democritus, Socrates, Aristotle, Plato, whose teachings served in the Renaissance as the basis of humane pedagogy. For example, the ideas of philosophers on taking into account the nature of the child in education and upbringing, based on its interests and talents, the Socratic method of heuristic conversation, and so on.

The author pays attention to the philosophers-tutors of the Renaissance, who developed the idea of "child-centered" education. The ideas of Erasmus of Rotterdam, Juan de Vives, Thomas More, John Locke, Jean-Jacques Rousseau, who developed curricula and theories based on their practical tutoring experience. The author notes that the ideas of the philosophers of that time concerned the concepts of child-centered education, taking into account the individual differences of students, the development of the individual thought process of the student.

The author reveals some aspects of the philosophy of positivism in the context of Auguste Comte's individualization, John Dewey's pragmatism, Paul-Michel Foucault's "culture of self-care", Martin Buber's philosophy of dialogue and "the pedagogy of wonder" of the Ukrainian modern philosopher Olexander Filonenko. In conclusion, the author notes that knowledge of the historical and philosophical aspects of tutoring allows us to understand the essence of the educational process in the context of individualization in its social and humanistic meaning.

Key words: tutoring, tutoring support, tutor, individualization, philosophy, humanism, anthropology.

УДК 37.013.73

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/45.12>

Швець Т.Е.,

канд. пед. наук,

заступник директора

з науково-методичної роботи

Приватної школи «Афіни м. Києва»

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Основні засади реформування середньої освіти в Україні акцентують увагу на необхідності реалізації індивідуального темпу навчання, врахування індивідуальних можливостей та особливостей учнів. В Концепції Нової української школи говориться про те, що школа це місце не лише надання знань, але також й місце розкриття та розвитку талантів кожної дитини, її здібностей та можливостей, це місце партнерських взаємовідносин,

побудованих на основі діалогу. Нова українська школа орієнтується передусім на учня, в фокусі індивідуалізація, орієнтації на учня, свободу вибору та розвиток особистості, здатної до самостійного навчання впродовж життя [9].

В Законі України «Про освіту» зазначено, що «індивідуальна освітня траєкторія – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації,

можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання» [6]. Адже, для подальшого позитивного розвитку суспільства необхідні особистості, здатні до свідомого вибору власного життєвого шляху, відповідальні за себе, своїх близьких, суспільство та державу в цілому, толерантні, ініціативні, зі стійкою громадянською позицією. Сьогодні ж існує суперечність між запитам суспільства та традиційними освітніми практиками.

Тьюторинг вітчизняними та зарубіжними вченими визнано як ефективну практику індивідуалізації в освіті. Сучасний виклик індивідуалізації загальної середньої освіти, визначений чинним законодавством про освіту в Україні, потребує створення реальних можливостей для учня стати ініціатором навчального процесу, творцем власного індивідуального освітнього шляху. Тобто, задача школи допомогти учню побачити та зрозуміти свої індивідуальні особливості та навчити використовувати їх в будь-якій своїй діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Тьюторинг як ефективна практика індивідуалізації в освіті досить активно вивчається як вітчизняними, так й зарубіжними науковцями. Питання історії тьюторингу досліджувалися такими вченими, як Є. Беліцька, Е. Гордон (E. Gordon), Н. Дем'яненко, Т. Ковальова, Ю. Лях, К. Осадча, І. Проскуровська. Окремим питанням індивідуалізації в освіті як тьюторським практикам присвячені праці А. Бойко, М. Будзинського (M. Budzyński), З. Залевського (Z. Zalewski), А. Зембжуської (A. Zembrzуска), Т. Ковальової, М. Іващенко, П. Чекерди (P. Czekierda), А. Сарнат-Частко (A. Sarnat-Ciastko), С. Тєрова, Я. Трачинського (J. Traczyński), А. Фіалковського (A. Fiałkowski). Деякі філософські аспекти тьюторингу висвітлені у статтях Є. Дрозд (T. Drozd), К. Осадчої, О. Степаненко.

Незважаючи на досить багатий доробок вчених в галузі індивідуалізації, історії тьюторингу, тьюторського супроводу, вченими не проводилися дослідження історико-філософських аспектів тьюторингу в контексті індивідуалізованого навчання в науковому просторі.

Метою статті є висвітлення історико-філософських аспектів тьюторингу в контексті індивідуалізації навчання.

Виклад основного матеріалу. Перед тим, як перейти до розгляду історико-філософських аспектів тьюторингу, на нашу думку, необхідно зупинитися на понятті індивідуалізації навчання. Сутність індивідуалізованого навчання полягає у визнанні того факту, що кожен учень має власні пізнавальні інтереси, потреби, цілі, преференції,

які повинні враховуватися під час організації освітнього процесу. Реалізується це через те, що учень пов'язує навчання із своїми інтересами, планує разом з дорослим власне навчання, має можливість для вибору, ставить свої особисті навчальні цілі, вміє самостійно вчитися та набувати нових навичок.

Вважаємо за потрібне відмітити різницю між індивідуалізацією та індивідуальним підходом. Індивідуальний підхід спрямований на підтримку ефективності самого процесу навчання, і в цьому випадку вчитель є основною ланкою в системі освіти. Саме він, враховуючи індивідуальні особливості кожного учня, підбирає відповідні форми, засоби, методи навчання як спосіб подолання невідповідності між рівнем навчальної діяльності, якій визначений програмами та реальними можливостями учня засвоїти їх. І хоча особливості учнів враховуються на всіх етапах (мотивація, початкові завдання, способи діяльності т ін.), зміст освіти заздалегідь визначено.

Індивідуалізація має більш ширше завдання – управління власним освітнім шляхом, коли змінюється позиція учня – він стає суб'єктом, а не об'єктом навчання. Таким чином, індивідуалізація навчання передбачає забезпечення кожному школяреві права і можливості на формування власних освітніх цілей і завдань, власного освітнього шляху, надання осмисленості навчальним діям за рахунок можливості вибору, привнесення особистих смислів, замовлення до свого навчання, бачення своїх навчальних і освітніх перспектив, відповідальності учня за вибір та результати.

Індивідуалізація пропонує цілісний погляд на людину, як на багатовимірну особистість: мислення, духовність, воля, почуття, тіло [16, с. 20]. Ідеалом тьюторингу є розвиток всіх цих сторін. Мислення відповідає за можливості пізнання та розуміння, духовність допомагає глибше зрозуміти людську діяльність та вийти за горизонти власного «я», сила волі дає надію на успіхи щодо власних зусиль, тіло дає сили та витривалість щодо реалізації прийнятих рішень. Всі ці елементи створюють особистість, її характер, якій є вирішальним чинником успіху та якій ми розуміємо як здатність до реалізації власних цілей.

Такий підхід формувався впродовж багатьох століть. Тьюторинг існує значно довше, ніж ті форми освіти, які ми знаємо сьогодні. Автори книги «Революція тьюторингу» Едвард Е. Гордон та ін. стверджують, що тьюторинг ровесник нашої цивілізації. У XXI столітті навчання в школі є синонімом освіти, але так було не завжди. Є багато доказів того, що тьюторинг був сам по собі важливою формою освіти [10].

Аналіз витоків тьюторингу потрібно розпочати від з'ясування первинного значення цього слова, яке походить від латинських виразів: *tutor, tueri*,

tute, tutus та *tutela*. *Tutorem* в латинській мові називали захисника та опікуна, а також наступні види діяльності: забезпечувати, захищати, укривати, зберігати, підтримувати, справлятися, захищатися від чогось [19]. Слово *tutor* бере свій початок від латинського слова *tutus*, що означає: захисник, опікун малолітніх або будь-якої особи, що потребує опіки [20], а також від слів *tueri* та *tute*, які означають: забезпечувати, захищати, опікуватися, запобігти чомусь по відношенню до людини – опікуна, захисника чи куратора [20]. Аналізуючи історико-філософські аспекти тьюторингу, необхідно розуміти, що сам термін «тьютор», у сучасному значенні цього слова, з'являється за часів середньовіччя, однак, індивідуальна опіка вихованням та освітою знайомі значно довше. Діяльність тьютора ґрунтується на антропологічному підході, сутність якого полягає в необхідності врахування людської природи та її вивчення. Класичними функціями його діяльності є виховання й допомога у навчанні [11].

В поемах Гомера «Іліада» і «Одіссея» згадується отримання освіти під наглядом наставників-старців. «Класичний ідеал» навчання між майстром та учнем відбувався завдяки порадам та прикладам старшої людини. Взаємовідносини між майстром та учнем ставали особистими та тривали все життя. Наставник просував учня відповідно його досягнень, він не навчав учня, а вчив усвідомлювати власну діяльність як виконання боргу перед суспільством [3, с. 17].

Елементи тьюторингу відомі нам з часів Стародавньої Греції, а підвалини сучасного тьюторингу закладені були філософами: Демокритом, Сократом, Платоном та Аристотелем. Демокриту одному з перших у світі належить думка про необхідність виховання у відповідності з природою дитини (надалі ця ідея розвивається як «принцип природовідповідності у вихованні») [7, с. 9].

Сократ запропонував свій метод навчання – евристична бесіда, яка доводить до істини завдяки навідним питанням наставника. Він вважав, що лише жива бесіда призводить до потрібного результату – вихованню особистості. Вважав найвищою метою людського життя та основою морального виховання особистості – пізнання правди й добра. З етичних міркувань виводив мету виховання, яка полягає в особистому моральному самовдосконаленні. Серед основних педагогічних принципів Сократа – відмова від примусу, а найбільш дієвим виховним засобом є переконання. Сьогодні ми також говоримо про необхідність зосередження на моральному вихованні учнів, на відмові від примусу в процесі навчання та виховання.

Платон – учень Сократа наполягав на тому, що здійснювати виховання здатний передусім наставник похилого віку (запорука мудрості). При цьому необхідним є тісний духовний зв'язок між ним та

учнем. Він продовжив практику Сократа – навчання та виховання в діалозі, але додав до цього методу постановки проблеми перед учнем. Платон вважав, що при навчанні потрібно враховувати «свободу покликання», тобто враховувати особисті здібності учня [5, с. 51-52]. Тобто, підхід до навчання та виховання повинен був за Платоном спиратися на інтереси та таланти учня. Ідеї Платона справили великий вплив на педагогічні думки європейської цивілізації.

Найближчий учень Платона Аристотель відстоював ідею всебічного гармонійного розвитку молоді та підняв наставника на самий високий щабель в суспільстві: «Наставники ще більш гідні поваги, ніж батьки, адже останні дають нам лише життя, а перші – гідне життя» [5, с. 53]. Аристотель вважав, що у людини від природи є лише зародки здібностей, які треба розвивати шляхом виховання.

Як стверджує Е. Гордон, філософи Стародавньої Греції встановили тьюторинг в якості остаточної форми навчання. Сократівський метод навчання на основі діалогу, втілював класичну традицію освіти, яка спонукала людей ставати «вільними мислителями». Кожне наступне покоління тьюторів додавало до цих методів щось своє та розширювало поле тьюторської діяльності [3, с. 24].

В Стародавньому Римі основну роль у формуванні особистості відігравало домашнє навчання та виховання. До III ст. до н.е. відноситься поява перших шкіл та окрема професія наставника. Учитель займався з кожною дитиною індивідуально, кількість учнів була обмежена. Становлення педагогічної та філософської думки відбувалося під сильним грецьким впливом.

Засновник педагогічної літератури Марк Фабій Квінтіліан наголошував на вимогах до вчителя, його високих моральних якостях. Крім того, вказував про необхідність врахування індивідуальних особливостей дитини. Квінтіліан вперше в історії педагогіки формулює і низку вимог до вчителя – повинен любити дітей, бути для них хорошим прикладом у всьому, розмовляти чистою і грамотною мовою, бути освіченим [7, с. 12]. Квінтіліану належить прогресивну думку про те, що усі діти від природи кмітливі та потребують лише правильного виховання та навчання, з урахуванням їх індивідуальних особливостей. Він радив наставнику відноситися до свого учня уважно та проявляти гуманне відношення до його особистості.

Давньоримський суспільний діяч, філософ, оратор та політик Цицерон своїм посланням часто надавав форму настанов (листів, промов, трактатів) в межах класичного стародавнього грецького канону: старший повинен передати свій досвід молодшому, щоб він на нього спирався та примножував. Цицерон вважав, що навчання відбувається через виховання, де ключову позицію

займали наставники, які ділилися мудрістю та досвідом [1]. На думку В. Пичугіної сутністю педагогічної концепції Цицерона було уявлення про людину, яка здійснює своє освітнє проєктування всередині конкретної культури [1, с. 101]. Ця концепція у майбутньому стала основою всієї західноєвропейської педагогіки о виховних можливостях культури. Виховання культурою розумілося Цицероном не як досягнення освіченості, але й як сукупність стратегій мислення та поведінки учня, які виникали завдяки супроводу наставника.

Римський філософ Сенека критикував формалізм школи та вважав, що освіта повинна формувати в першу чергу самостійну особистість. На його думку, людину необхідно направляти до тих пір, доки вона не зможе направляти себе сама. Основним методом у Сенeki були проповіді-бесіди [6, с. 60]. Слід підкреслити основні принципи Сенeki щодо виховання, а саме: принцип природо відповідності, поваги до особистості, свободи вибору, необхідності виховання внутрішньої людини, поєднання життя з практикою.

Після падіння Римської імперії в практиці виховання та навчання перепліталися варварська, антична та християнська традиції. Близько VII ст. зникають античні школи, а їх наступниками стають церковні школи. З початку XII століття збережена значна кількість відомостей про освіту, опис авторами свого досвіду індивідуального навчання дитини.

На зміну середньовічному аскетизму у світогляді епохи Відродження знову з'являється античний ідеал діяльної, гармонійно розвинутої людини. Характерною рисою епохи Відродження був антропоцентризм та гуманізм. Превалюючими рисами освіти стали: повага до дитини, увага до її потреб та психологічних вікових особливостей, прагнення до фізичного розвитку, заперечення тілесних покарань, необхідність індивідуалізації навчання і виховання.

Яскравим представником та істинним гуманістом періоду Ренесансу, який поважав індивідуальність учня та щиро намагався її розвинути, був Вітторіно да Фільтре, засновник школи «Будинок радості». В школі Вітторіно, безумовно, було й групове навчання, але акцент робився на удосконаленні індивідуального складу розуму кожної дитини через індивідуальне навчання. Особливістю такого навчання було те, що Вітторіно відмінно знав здібності та характер кожного учня [3, с. 43-44].

Відомими тьюторами середньовіччя були Еразм Роттердамський, Т. Мор, Х. Л. Вівес. Еразм вважав, що ефективність тьютора залежала від його здатності розпізнати характер свого учня, його інтереси, уподобання, таланти, все те, що робить з дитини індивідуальність. Одним з видатних надбань Еразма є те, що він вважав за необхідне

систематичне навчання моральності на основі етичних праць письменників, істориків та поетів, що допомагає формувати характер дитини [3, с. 59].

Томас Мор, відомий тим, що першим серед англійців скрупульозно навчав своїх доньок дома, а також інших дівчат шляхетних родин. В домашньому тьюторингу Мор основну увагу зосереджував на вихованні високо моральної людини [5, с. 128].

Х. Л. Вівес так само, як й Мор підтримував домашню освіту. Він визнавав, що кожен тьютор повинен вчити свого учня, відповідно його індивідуальним здібностям. Вівес вважав, що необхідно гнучко ставитися до педагогічної античної традиції, але сократівський метод навчання визнавав досить ефективним [3, с. 73].

Дж. Локк - відомий філософ, педагог та громадський діяч, ставив на перше місце виховання дитини. Також Дж. Локк заклав підвалини прикладного характеру освіти, яка згодом стала основою англійської педагогічної концепції освіти [4, с. 17]. Дж. Локк стверджував, що освітні програми повинні бути адаптовані до дитини. Тьютор, плануючи навчання, мусить прийняти до уваги природні здібності дитини, його таланти, його слабкі сторони. Задача тьютора, за Дж. Локком – розвиток потенційних можливостей дитини, що підготує дитину до життя [3, с. 120]. Також Локк вважав, що кінцевою метою тьютора – це формування шляхом навчання відповідальної самосвідомої особистості [3, с. 122]. Одним із найважливіших завдань філософ називав ретельне вивчення характеру та особливостей душевної конституції дитини методом спостереження, що допоможе виявити глибокі нахили і окреслити шляхи їх подолання.

Ренесанс відмічається тим, що тьютори-філософи намагалися систематизувати знання та передати їх суспільству. На початку суспільство дотримувалося думки про те, що освіта повинна задовольнити індивідуальні потреби людини, в той же час, філософи розвинули ідею о «центрованій на дитині» освіті [3, с. 91-98].

Еразм Роттердамський, Томас Еліот, Хуан де Вівес, Томас Мор, Джон Локк, Франсуа Фенелон, Жан-Жак Руссо, Марія Еджворт та інші філософи західної цивілізації розробили навчальні програми та теорії, засновані на їхньому практичному тьюторському досвіді. Їхня філософія освіти згодом перетворилася на багато сучасних освітніх принципів. Ідеї тогочасних філософів стосувалися концепцій освіти, орієнтованої на дитину, врахування індивідуальних відмінностей учнів, розвитку індивідуального процесу мислення учня. Тьютори мотивували учнів вчитися якнайкраще, стимулюючи їх природну допитливість та виявляючи їх інтереси та унікальні таланти. Найефективніші тьютори того часу встановили етичні стандарти, що були підкріплені їх власним прикладом [18, с. 20].

Як в Англії, так й у Франції заможні стани широко використовували тьюторів. Жан-Жак Руссо підтримував тьюторинг та вважав його ефективним способом покращити освіту в ранньому віці. В «Емілі» він використовував тьютора для того, щоб пристосувати освіту до натури дитини, а не навпаки. Руссо вважав, що потрібно культивувати індивідуальність людини, його людські якості. Цей постійний компаньйон, на думку Руссо, пропонував дитині природню освіту, шляхом власного прикладу, а також освіту, яка формується навколо свободи особистості дитини та її природнього зростання. Ідеальний тьютор Руссо встановив три принципи освіти: індивідуалізація, зростання та активність учня. Він ствердив сучасну ідею про те, що єдиний спосіб навчати людей – стимулювати діяльність їх власних зусиль [3, с. 133-134].

На прикладі французького гуманіста XVI ст. М. Монтеня можна стверджувати, що ще до доби Просвітництва у Франції панувала думка про необхідність індивідуалізованого навчання. В своєму «Есе» він писав про необхідність індивідуального характеру виховання дітей з аристократичних родин. Французький мислитель критикував колективне навчання в коледжах через не адаптованість передання знань до потреб учнів. Його концепція виховання та навчання суперечить концепції однакової для всіх школи, в якій всі «мусять ходити однаковими кроками» [18, с.25]. В основній своєї праці «Проби» М. Монтень розглядає людину як найвищу цінність та вірить в її невичерпні можливості. В дитині Монтень вбачає не зменшену копію дорослого, а особливу природню індивідуальну істоту. На думку Монтеня, дитина стає особистістю не завдяки отриманим знанням, а через розвиток здатності до критичного мислення. Монтень радив, щоб більше говорив учень, а учитель більше слухав [5, с. 125].

Кінець XVIII – перша половина XIX ст. відзначилися розвитком у Німеччині філософської думки, яка внесла особливий внесок у розвиток педагогіки. Для нас важливі думки І. Канта о важливій ролі самовизначення особистості, Й. Г. Фіхте о необхідності незалежності та активності особистості. В середині XIX ст. з'являються праці засновника позитивістської філософії О. Конта, який стверджував, що по мірі розвитку суспільства соціальний чинник виховання набуває все більшої ваги. Він чітко переконаний у тому, що суспільство не буде відчувати ніякого науково-технічного прогресу, якщо не виховає гідне всебічно розвинене покоління. Французька філософія позитивізму зробила значний крок в усвідомленні невичерпних можливостей і особливостей індивідуальності людини. Була усвідомлена самоцінність, неповторність людської особистості. Відповідно до принципів цієї філософії, успіх позитивної освіти можливий лише при зверненні її до людини, її потреб [15].

Датський мислитель С. К'єркегор в першу чергу говорив про виховання «окремих живих людей» із незалежними судженнями та власною моральною позицією. А в поняття незалежності вкладалися, в першу чергу, здатність до вибору [5, с. 231]

Філософський антропологізм XIX ст. зосереджується на самовизначенні та самопізнанні людини, адже всі ми різні. Тьюторинг же розглядається як одна з антропопрактик (Т. Ковальова). Про педагогічну антропологію писав К. Ушинський, який виходив з ідеї всебічного знання про людину, зазначаючи, що «вихователь має прагнути пізнати людину... Тільки тоді буде він у змозі черпати у самій природі людини засоби виховного впливу [12, с. 35].

XX століття ознаменувалося новими філософськими ідеями, які продовжили розвиток думок про індивідуалізацію в освіті, роль вчителя та наставника. Цікавими для нашого дослідження є підходи Дж. Дьюї, а саме: розвиток у дітей навичок рефлексивного мислення та адаптації в соціумі, виховання активних, самостійних людей – особистостей. В освітній практиці основні ідеї Дж. Дьюї реалізуються через зв'язок навчання із життям, спіранням на цінність досвіду учня та постановки його у позицію дослідника, що є умовами тьюторського супроводу [17].

Слід виділити вчення М. Фуко «культури себе», яке дає основу принципу «піклування про себе», витоки якого можна знайти ще у античних філософів Сократа, Сенеки, Плутарха, Марка Аврелія. Фуко розробляв етику піклування про себе як дієву практику свободи. Крім того він описує практики самоаналізу, як «роботи думки над собою», що є рефлексією власних уявлень щодо відповідності поведінки значущим нормам та цінностям [14]. Саме рефлексія є основою реалізації тьюторського супроводу, а також розвиток самосвідомості особистості.

Сьогодні багато говориться про педагогіку партнерства, у зв'язку з цим доцільно звернутися до філософії діалогу, яка є в основі взаємовідносин тьютор-підопічний. Відповідно філософії діалогу, такі відносини повинні базуватися на кількох засадах: правдивість (розуміється як щирість та відкритість), відданість, співпереживання та любов (в широкому сенсі слова). Згідно принципу М. Бубера: між людьми через діалог створюється реальний духовний простір. М. Бубер стверджував, що справжній діалог відбувається тоді, коли супроводжується чесністю, справжністю та прагненням добра. На думку філософа, все життя - це діалог, а етика - основа людського існування. М. Бубер та М. Бахтін вивели діалогічний принцип, згідно з яким людина знаходить власну сутність тільки співвідносячи себе з іншими. Розуміння людиною себе самого і навколишнього світу завжди відбувається в діалозі. Для М. Бубера «педагогічно плідним є не педагогічний намір, а педагогічна зустріч» [8].

П. Фрейре діалог розуміє як спільну постановку вирішення проблем. Саме така евристична педагогіка, на його думку, здатна утвердити людину як істоту, що безкінечно розвивається. Також П. Фрейре говорить про необхідність підвищення усвідомленості як мети педагогіки. Ідея гуманності, «людяності» в освіті простежується майже у всіх роботах П. Фрейре. У поняття гуманності він вкладає критичне мислення, прагнення свободи та рівності [2].

Сучасний український філософ О. Філоненко стверджує, що найголовніше – це знайти учню свого провідника, який допоможе йому винайти своє покликання. В нашому контексті це може бути тьютор. «Педагогіка подиву» філософа спирається на те, що необхідно пробуджувати у дитини інтерес, використовуючи при цьому методику задавання питань (яка вважається основною в реалізації тьюторського процесу). Також заслуговують на увагу роздуми О. Філоненка про сенс батьківства, де батько той, хто є «другом», авторитетом без примусу, фігурою, яка відкриває дитині красу та сенс життя, а також тим, хто готовий своєчасно відпустити у самостійне життя [13]. Такі думки абсолютно співзвучні з роллю тьютора як старшого наставника, товарища.

Висновки. Сутність вищевикладеного зводиться до того, що філософські основи тьюторингу як практики індивідуалізації закладені ще за часів античних часів. Для реалізації тьюторського супроводу необхідно осмислити філософські постулати і на основі цього осмислення вже будувати тьюторські практики. Основні ідеї, які закладені філософами та уможливають індивідуалізацію – це: 1) необхідність пізнання людини, її сильних та слабких сторін, її інтересів та прагнень, що лежать в основі визначення індивідуального освітнього шляху особистості; 2) важливість врахування природніх особливостей дитини: її віку, темпераменту, здібностей та талантів; 3) цінність особистості, яка в тому числі є результатом самовиховання, саморозвитку, самовдосконалення, самореалізації як для себе, так й для суспільства; 4) суб'єкт-суб'єктні виховуючі взаємовідносини, що мають гуманний, рівноправний, морально-естетичний характер та ґрунтуються на педагогіці партнерства та діалогічності; 5) спрямованість на самопізнання з метою набуття таких якостей, як відповідальність, гідність, активність, уміння керувати власною поведінкою та діями, обмірковувати свої вчинки та відповідати за них; 6) цілеспрямований супровід з метою розкриття та реалізації потенціалу підопічного тьютором.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в дослідженні основних психологічних концепцій, які знаходяться в основі технології тьюторингу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Волкова Я.А., Пичугина В.П. Антологія гуманної педагогіки: Марк Тулій Цицерон. Москва : «Неолит», 2017. 132 с.
2. Гайденок В. О. Філософія освіти в Бразилії: критична педагогіка Пауло Фрейре. *Філософія освіти*. 2006. № 2. С. 91-100.
3. Гордон Э. Столетия тьюторства / пер. с англ. С. Ф. Сироткина и др. Ижевск : ERGO, 2008. 351 с.
4. Дем'яненко Н. М. Система тьюторства: актуалізація ретродосвіду Британії для вищої школи України. *Постметодика*. 2007. № 6 (77). С. 15-18.
5. Джурицкий А.Н. История педагогики: учеб. пособие для студ. педвузов. Москва : ВЛАДОС, 1999. 432 с.
6. Закон України «Про освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 27.03.2022).
7. Історія зарубіжної педагогіки: конспект лекцій / за ред. Л.В. Маляра та ін. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2020. 64 с.
8. Лифинцева Т. П. Философия диалога Мартина Бубера. Москва, 1999. 133 с.
9. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи: ухвалено рішенням Колегії МОН України 20.10.2016 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення 27.03.2022).
10. Революция в тьюторстве: прикладное исследование передового опыта, вопросов политики и достижений учащихся / Гордон Э., Морган Р., О'Мэлли Ч., Понтиселл Д. / пер. с англ. С.Ф. Сироткина и др. – Ижевск : ERGO, 2010. 332 с.
11. Степаненко О. О. Передумови становлення тьюторства в університетах Великої Британії. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2018. № 4 (63). С. 166–172
12. Ушинский К.Д. Человек как предмет воспитания: Опыт педагогической антропологии. В 10 т. Том 1. Москва, 2014. 776 с.
13. Філоненко А. С. Океан тайны. Киев : ДУХ І ЛІТЕРА; Харьков : ДантеЦентр, 2019. 312 с.
14. Фуко М. Этика заботы о себе как практика свободы : Избранные политические статьи, выступления и интервью в 3 ч. Ч. 3: Статьи и интервью 1970–1984 / пер. с фр. Б. М. Скуратова. М., 2006. С. 241–270.
15. Харченко Т.Г. Французька філософія позитивізму XIX століття про місце людини в педагогічному процесі URL : <http://eprints.zu.edu.ua/1994/1/25.pdf> (дата звернення 28.03.2022).
16. Czekierda P., Fingas B., Szała M. Tutoring. Teoria, praktyka, studia przypadków. Warszawa : Wolters Kluwer, 2015. 335 с.
17. Dewey J. Individualism: Old and New. London: George Allen & Unwin, 1931. 160 p.
18. Fijałkowski A., Z dziejów myślenia o tutoring – krótki zarys historii indywidualnego kształcenia wychowania. *Kwartalnik Pedagogiczny*. 2009. № 2 (212). S. 5-33.
19. Kumaniecki K. Słownik łacińsko-polski. Warszawa, 1988. 545 s.
20. Kopaliński W. Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych. Warszawa, 2000. 519 s.